

lora : cūm Deus creaverit omnia bona , magnus in magnis , sed non parvus in parvis . Jam illud aliud , quod in eodem codice scribi cœperat , Adimanti opus est , illius discipuli Manichæi , qui a prænomine Addas dictus est : ubi de utroque Testamento velut inter se contraria testimonia proferuntur verisipelli dolositate , velut inde ostendatur utrumque ab uno Deo esse non posse , sed alterum ab altero . Contra hoc autem malignum machinamentum jam olim scripsimus , ut paulò ante commemoravi , & ipsum Opusculum nostrum habere vos credo . Quamvis quædam sint perpauca in fine ipsius operis Adimanti , quibus non respondi , nescio quibus enim , ut fieri solet , incurrentibus , quæ magis videbantur urgere , illa interrupta sic remanserunt . Sed ut dixi , in fine perpauca sunt , quæ si Dominus voluerit , quantocius explicare curabo .

IN SUBSEQUENTEM LIBRUM.

LIBRI I.

RETRACTATIONUM

CAPUT XXII.

^b Eodem ^b tempore venerunt in manus meas quædam disputationes Adimanti , qui fuerat Ma-

^a Sic antiquiores MSS. At editi , qui proprio nomine *Addas*.

^b Presbyteratus nimirum sui tempore dictavit subsequentem librum , quem in Retractationibus aliquantò post concionem de Fide , & Symbolo in hipponensi concilio ann.

Manichæi discipulus , quas conscripsit adversus Legem & Prophetas , velut contraria eis Evangelica & Apostolica scripta demonstrare conatus . Huic ergo respondi verba ejus ponens , eisque reddens responsionem meam . Quod opus uno volumine conclusi , & in eo quibusdam quæstionibus non semel , sed iterum respondi , quoniam quod primum responderam perierat , & tunc inventum est , cūm jam iterum respondissem . Aliquas sanè earumdem quæstionum popularibus ecclesiasticis sermonibus solvi , adhuc etiam quibusdam non respondi : aliquæ remanserunt , quæ rebus aliis magis urgentibus prætermissæ sunt , cumulo quoque oblivionis adjuncto .

2. In hoc ergo dixi : *Certis enim quibusdam umbris , & figuris rerum ante Domini adventum secundum mirabilem atque ordinatissimam distributionem temporum populus ille tenebatur , qui Testamentum vetus accepit : tamen in eo tanta prædicatio , & prænuntiatio novi Testamenti est , ut nulla in Evangelica atque Apostolica doctrina reperiantur , quamvis ardua & divina præcepta & promissa , quæ illis etiam libris veteribus desint .* Sed addendum erat , penè , atque dicendum : ut penè nulla in Evangelica atque Apostolica doctrina reperiantur , quamvis ardua & divina , præcepta & promissa , quæ illis etiam libris veteribus desint . Quid est enim , quod in sermone Evangelico in

ann. 393. habitam collocat , inter illa videlicet Opuscula , quæ ad annum 394. aut 395. pertinent . Hujus etiam contra Adimantum operis meminit in fine libri 2. contra Adversarium Legis & Prophetarum , ubi nominato Adimanto Manichæi discipulo , subdit : qui prænomine *Addas* dictus est .

- Matth.* 5. 21. in monte Dominus dicit: *Audistis quia dictum est antiquis hoc, ego autem dico vobis hoc:* si nihil ipse amplius præcepit, quàm præceptum est in illis veteribus libris? Deinde regnum cælorum illi populo fuisse promissum non legimus in iis, quæ promissa sunt Lege datâ per Moysen in monte Sina, quod propriè vetus dicitur Testamentum, quod præfiguratum dicit Apostolus per ancillam Saræ, & filium ejus: sed & ibi figuratum est & novum per ipsam Saram, & filium ejus. Proinde si figuræ discutiantur, omnia ibi prophetata reperiuntur, quæ sunt præsentata, vel expectantur præsentanda per Christum. Verumtamen propter quædam præcepta non figurata, sed propria, quæ non in vetere Testamento, sed in novo inveniuntur, cautiùs & moderatiùs diceretur, penè nulla, quàm nulla hîc esse, quæ non sint & illic: quamvis illic sint illa duo præcepta de dilectione Dei & proximi, quò rectissimè omnia & Legitima & Prophetica, & Evangelica & Apostolica referuntur.
- Cap.* 5. 3. Item quod dixi: *Tribus modis in Scripturis sanctis filiorum nomen accipitur;* minùs consideratè dictum est. Et alios enim quosdam modos sine dubio prætermisimus; sicut dicitur filius gehennæ, vel filius adoptivus: quæ utique nec secundùm naturam, nec secundùm doctrinam, nec secundùm imitationem dicuntur. Quorum trium modorum, tamquam soli sint, exempla reddidimus. Secundùm naturam, sicut Judæi filii Abrahæ: secundùm doctrinam, sicut filios suos, quos *Gal.* 4. 28. Evangelium docuit, Apostolus vocat: secundùm imitationem, sicut filii Abrahæ nos sumus, cujus imitamur fidem. Quod autem dixi: *Cum induerit incorruptionem, & immor-*

mortalitatem, jam non caro & sanguis erit; secundùm corruptionem carnalem, dictum est carnem non futuram, non secundùm substantiam, secundùm quam Domini corpus etiam post resurrectionem caro appellata est.

4. Alio loco: *Nisi quisque, inquam, voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum alio loco Dominus docet, ubi ait: Aut facite arborem bonam & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam & fructum ejus malum.* Quod non est contra gratiam Dei, quam prædicamus. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Cùm enim hoc sit in potestate, quod cùm volumus facimus, nihil tam in potestate quàm ipsa voluntas est; sed præparatur voluntas à Domino. Eo modo ergo dat potestatem. Sic intelligendum est & quod dixi postea: *In nostra potestate esse, ut vel inseri bonitate Dei, vel excidi ejus severitate mereamur;* quia in potestate nostra non est, nisi quod nostram sequitur voluntatem. Quæ cùm fortis & potens præparatur à Domino, facile fit opus pietatis, etiam quod difficile atque impossibile fuit. Hic liber sic incipit: *De eo quod scriptum est: In principio fecit Deus celum & terram.*

1. Cor. 15.
54

Luca 24.
39.

Cap. 26.
Matth. 12.
33.

Joann. 1.
12.